
Date despre stema regală a Bistriței

Vasile DUDA

Cuvinte cheie: Bistrița, Transilvania, Ludovic de Anjou, stema, struț cu potcoava în cioc.

Keywords: Bistrița, Transylvania, Louis d'Anjou, coat-of-arms, ostrich with horseshoe in its beak.

Bistrița este unul dintre vechile burguri ale Transilvaniei, fondat în secolul al XII-lea, de grupuri alcătuite din coloniști valoni, flamanzi, franconi și luxemburghezi¹, iar istoria medievală a orașului s-a conturat sub influența modelului urban apusean. Un moment important în dezvoltarea comunității l-a reprezentat obținerea unor privilegii și autonomii de tip urban acordate de Casa regală de Anjou în cursul secolului al XIV-lea. În anul 1330, în timpul regelui Carol Robert de Anjou, Bistrița obține dreptul de alegere a judeului și juraților², un privilegiu care oferă condiții politice de dezvoltare comparabile cu cele ale marilor orașe meșteșugărești și comerciale din Occident. În timpul regelui Ludovic de Anjou, orașul primește dreptul de a organiza târgul anual³, din luna august, de sărbătoarea Sfântului Bartolomeu, iar în preajma anilor 1366-1367 orașul primește și dreptul de a utiliza blazonul regal ca pecete a burgului⁴. Cu aceste privilegii orașul și-a consolidat autonomia politică și juridică, concretizată prin alegerea anuală a judeului de către breslele orașului⁵, și-a asigurat oportunități financiare consistente prin unicitatea târgului bistrițean, iar blazonul regal oferea prestigiul internațional al unei comunități prospere, recunoscute în regiune și în relațiile comerciale cu alte centre politice și urbane.

Datorită acestor condiții favorabile Bistrița reușește în secolele XIV-XVI să participe la comerțul derulat între Transilvania și Moldova, și chiar la rutele comerciale organizate spre Polonia, un stat care se numără între posesiunile regelui Ludovic de Anjou, după 1370. În această perioadă importanța centrului comercial din nordul Transilvaniei, devine comparabilă cu cea a Sibiului, iar privilegiile urbane ale acestuia se extind și la patricienii sași din Bistrița în anul 1367. În preajma anului 1370 Angevinii aveau în regatul lor cel puțin 70 de orașe regale (civitas) care aveau privilegii, iar între ele se numără majoritatea orașelor miniere, orașele sașilor din Transilvania și orașele reginei. Toate erau scoase de sub jurisdicția castelanilor locali și a comiților, dar plăteau impozite direct visteriei regale⁶. Prin aceste privilegii care au favorizat din plin burgurile Transilvaniei sașii au adus practica utilizării sigilare ce a făcut obiectul unor privilegii regale⁷. La începutul domniei sale, Carol Robert de Anjou a încercat să obțină bunăvoința sașilor pentru a putea bloca tendința centrifugă manifestată de oligarhii din regat

---

1 Thomas Năgler, *Așezarea sașilor în Transilvania*, București, 1974, pp. 123, 128, 165, 168, 238.

2 Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, II, Cluj-Napoca, 1979, p. 138, Otto Dahinten, *Geschichte der Stadt Bistritz in Siebenbürgen*, Böhlau Verlag Köln Wien, 1988, pp. 56-58, Gheorghe Mândrescu, *Arhitectura în stil Renaștere la Bistrița*, Cluj-Napoca, 1999, p. 10, *DIR*, C, XIV, vol. I, p. 99, nr. 103, vol. II, p. 246, nr. 319.

3 Otto Dahinten, *Geschichte der Stadt Bistritz in Siebenbürgen*, Böhlau Verlag Köln Wien, 1988, pp. 57-58, Gheorghe Mândrescu, *op.cit.*, p. 10, Gabriela Rădulescu, *Bistrița. O istorie urbană*, Cluj-Napoca, 2004.

4 Konrad Gündisch, *Patriciatul orășenesc medieval al Bistriței până la începutul secolului al XVI-lea*, în *File de istorie*, 4, Bistrița, 1976, pp. 155-156, Otto Dahinten, *op.cit.*, pp. 57-58, Gheorghe Mândrescu, *op.cit.*, p. 10.

5 Nicolae Iorga, *Documente românești în arhivele Bistriței*, I, București, 1899, p. 111, Konrad Gündisch, *op.cit.*

6 Engel Pál, *Regatul Sfântului Ștefan, Istoria Ungariei Medievale (895-1526)*, Cluj-Napoca, p. 221.

7 Sigmund Jako, *Sigilografia cu referire la Transilvania (până la sfârșitul secolului al XV-lea)*, în *Documente privind istoria României*, Introducere, II, București, 1956, pp. 605-606.

și din Transilvania, dar în a doua parte a domniei a temperat și tendințele autonomiste ale burgurilor pentru a preveni o emancipare prea largă de sub autoritatea centrală consolidată⁸.

Acum, se conturează stemele celor șapte burguri săsești: Sibiu, Brașov, Cluj, Sebeș, Mediaș, Sighișoara și Bistrița. Cel mai vechi sigiliu al Sebeșului s-a păstrat din 1303 și 1345, al Sibiului și al Bistriței din 1367, al Brașovului din 1368, al Clujului din 1369, cu o confirmare regală din 1377, al Mediașului din 1448, iar al Sighișoarei din 1498⁹. Vechea stemă a Brașovului cuprinde o coroană cu fleuroane în formă de flori de crin, alături de o floare de crin angevină, iar cea a Mediașului o palmă deschisă flancată la dextra de o floare de crin, probabil, semne ale implicării Casei de Anjou în dezvoltarea urbană a orașelor respective. În schimb, Bistrița a primit tot blazonul regal alcătuit dintr-un scut francez timbrat, o concedare a armelor regale din preajma anilor 1366-1367, fiind probabil acordat cu ocazia unei vizite a regelui Ludovic de Anjou prin aceste teritorii¹⁰. Interpretarea însemnelor a fost făcută după regulile heraldicii, a textelor care lămuresc semnificația simbolică a elementelor din blazonul regal al acestei familii. Blazonul este alcătuit dintr-un scut despicat care cuprinde în cartierul I, opt fascii (bare) arginti și roșii, iar în cartierul II pe fond albastru azur, flori de crin aurii. Scutul este timbrat cu coif cu coroană de aur și lambrechini de argint. Creștetul sau cimierul cuprinde un struț de argint, cu cioc de aur, coroană de aur pe cap și potcoavă de aur în cioc¹¹. Tot în anul 1367 este atestată o amprentă sigilară provincială alcătuită dintr-un zid de cetate, în mijlocul căruia se ridică un bastion, iar în partea inferioară se disting patru motive vegetale. Legenda sigiliului: S (IGLLVM) PROVINCIALIVM DE BISTZA, confirmă apartenența acestor însemne¹². Stema urbană a Bistriței a înlocuit din secolul al XIV-lea această stemă provincială utilizată pentru ținutul bistrițean și identificată până în prezent pe un singur document medieval. Stemele ulterioare, din secolul al XV-lea, utilizează stema orașului Bistrița din care a păstrat doar cimierul vechiului blazon descris, iar reprezentarea struțului se realizează de la piept în sus ieșind dintr-o coroană¹³.

Cea mai veche reprezentare a stemei Bistriței se regăsește pe documentul din 6 ianuarie 1367, un document al orașului care reglementează chestiuni legate de vânzarea vinului în zonă și unele dispoziții legate de bresle. Sigiliul circular are inscripția „SIGILIM CIVIUM BISTRICIA”. Stema sigiliului este alcătuită dintr-un scut cu trei crini și opt benzi, completat cu un coif din care se ridică un cap încoronat și gâtul unui struț, care ține în cioc o potcoavă¹⁴. Pe un document datat în Bistrița, 10 iunie 1413 sigiliul are inscripția „SIGILLUM NOSTRAE UNIVERSITATIS”, iar pe un document din 29 mai 1454, același sigiliu poartă inscripția „sigillum civitatis Bistricie”¹⁵.

Iancu de Hunedoara a obținut în anul 1453 titlul de *perpetuus comes Bistriciensis*, iar datorită serviciului său credincios blazonul personal este completat în urma unui privilegiu regal cu *leii bistrițeni*. Schimbarea politică nu implică schimbarea însemnelor sigilare din Bistrița, iar documentele emise de magistratul burgului mențin vechile însemnele. Sigiliul din ceară colorată aplicat în 1454 pe un document pentru confirmarea unor donații fă-

8 Șerban Papacostea, *Români în secolul al XIII-lea, între cruciată și Imperiul mongol*, București, 1993, p. 157.

9 Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldicii în România*, București, 1977, p. 190. La Albert Arz von Straussenburg, Sigmond Jakó și Sándor Antal Pál sunt informații cu date ușor diferite de cele prezentate, cu argumente mai amănunțite legate de apariția și utilizarea stemelor și sigiliilor săsești.

10 *DIR*, C, XIV, vol. I, p. 99, nr. 103, vol. II, p. 246, nr. 319.

11 Albert Arz von Straussenburg, in *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, vol 49/2, 1938, p. 1-55 și Hermann A.Hienz, Balduin Herter, *Beiträge zur siebenbürgischen Wappenkunde*, Köln, 1981, *Colecția Kemény*, nr. 413, vol II, Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, Ștefan Dănilă, *Bistrița*, Cluj, 1967, p. 8, Dan Cernovodeanu, op.cit., p. 191. Andras Kovacs, *Monumente istorice din Transilvania*, II, Bistrita, Biserica Evanghelică, Sf. Gheorghe, 1994, p. 2, Sándor Antal Pál, *Sigiliile provinciilor, scaunelor și districtelor săsești (1224+1848)*, în *In honorem Gernor Nussbacher*, Brașov, 2004, pp. 199-220, Corneliu Gaiu, *Lapidarium – Muzeul Bistrita*, Cluj-Napoca, 2010, p. 71, Maria Dogaru, *Însemnele heraldice bistrițene*, în *Hrisovul*, 6-7, 2001, pp. 95-100, Péter Sas, *A heraldikus. Köpeczi Sebestyén József élete és munkássága*. I-II., Csíkszereda [Miercurea Ciuc], 2011, p. 18, Ana Maria Velter, Luminita Dumitriu, *Tezaurul de secol XVII de la Sopteriu, Studiu de orfeorarie și de numismatică*, Cluj-Napoca, 2012, pp. 51-52, Ioan Mureșan, Adrian Onofreiu, Andreea Salvan, *Adresa SJANBN-1543-R/06.11.2014 emisă de Arhivele Naționale*, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud, p. 1. Conținutul stemei este unanim acceptat de autorii care ating acest subiect.

12 Sándor Antal Pál, *Sigiliile provinciilor, scaunelor și districtelor săsești (1224+1848)*, în *In honorem Gernor Nussbacher*, Brașov, 2004, pp. 199-220, p. 205 și Planșa I, nr. 1, după *Arhivele Naționale Direcția Județeană Brașov și Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Sibenburg*, III, Hermannstadt, 1862, Planșa III, nr. 3.

13 Dan Cernovodeanu, op.cit., p. 191.

14 Ioan Mureșan, Adrian Onofreiu, Andreea Salvan, *Adresa SJANBN-1543-R/06.11.2014 emisă de Arhivele Naționale*, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud, p. 1.

15 *Ibidem*.